Источник: "Літаратура і мастацтва" - 2014-04-25

Роднай мове аддадзены

Прафесар Аляксей Пятровіч Груца днямі адзначае свой 90-гадовы юбілей. Яго радзіма — вёска Пішчыкі Дубровенскага раёна Віцебскай вобласці. У 1951 годзе скончыў Мінскі педагагічны інстытут. Выкладаў беларускую мову і літаратуру ў школах Мінска. З 1957 года — навуковы супрацоўнік сектараў лексікалогіі і лексікаграфіі, дыялекталогіі, гісторыі беларускай мовы Інстытута мовазнаўства АН Беларусі.

У 1969 годзе А. Груца перайшоў у Мінскі педінстытут. Працаваў на кафедры гісторыі рускай мовы, з 1972 года — загадчык кафедры рускай мовы, з 1982-га — прафесар (у 1990 — 1991 гадах — загадчык кафедры агульнага і рускага мовазнаўства гэтай установы).

Аляксей Пятровіч даследаваў дыялекталогію беларускай мовы, гістарычную граматыку і лексікалогію рускай і беларускай моў, лексіку Якуба Коласа, старaславянскую мову. Ён аўтар шматлікіх артыкулаў па гісторыі складаных форм будучага часу дзеясловаў, пра развіццё складаназалежнага сказа ў беларускай мове. У манаграфіі «Развіццё складаназалежнага сказа ў беларускай мове» (1970) на матэрыяле помнікаў пісьменства XIV — XVIII ст., фальклорных твораў і народных гаворак даследчык глыбока прааналізаваў фарміраванне і развіццё ў беларускай мове складаназалежных сказаў з рознымі дадатнымі часткамі. Асаблівая ўвага ў манаграфіі звернута на сродкі сувязі даданых частак з галоўнай.

Гэта манаграфія стала базай для доктарскай дысертацыі Аляксея Пятровіча, якую ён абараніў у 1969 годзе. У 1971-м атрымаў вучонае званне прафесара.

А. Груца — адзін са складальнікаў акадэмічнага «Беларуска-рускага слоўніка» (1962), суаўтар акадэмічных прац «Дыялекталагічны атлас беларускай мовы» (1963), «Лінгвістычная геаграфія і групоўка беларускіх гаворак» (1968 — 1969). Аляксей Пятровіч таксама актыўна працаваў над укладаннем акадэмічнага «Гістарычнага слоўніка беларускай мовы» (вып. 1 — 3, 7 — 9, 12 — 17, 19 — 21). Ён з'яўляецца суаўтарам «Лексічнага атласа беларускіх народных гаворак» у 5 тамах (1994 — 1998). У 2000 годзе апошняя праца адзначана Дзяржаўнай прэміяй Рэспублікі Беларусь.

У розных айчынных і замежных выданнях прафесарам А. Груцам апублікавана каля 80 навуковых артыкулаў па гісторыі аднакаранёвых слоў у беларускай, рускай і часткова ўкраінскай і польскай мовах.

Акрамя параўнальна-супастаўляльнага вывучэння блізкароднасных рускай і беларускай моў на ўзроўні марфалогіі, сінтаксісу, лексікі і фразеалогіі Аляксей Пятровіч займаецца падрыхтоўкай падручнікаў для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў Беларусі. Так, ён выдаў падручнікі «Старославянский язык» (Мінск, 2004) і «Старославянский язык: Практический курс» (Мінск, 2005) ды падрыхтаваў «Сборник заданий и упражнений по старославянскому языку».

Выкладчыцкай і навукова-даследчай дзейнасці ў галіне мовазнаўства Аляксей Пятровіч прысвяціў амаль 60 гадоў жыцця. Ім апублікавана каля 200 навуковых прац памерам прыблізна 200 друкаваных аркушаў.

Як суаўтару акадэмічных прац «Дыялекталагічны атлас беларускай мовы» (1963), «Лінгвістычная геаграфія і групоўка беларускіх гаворак» (1968 — 1969) разам з іншымі даследчыкамі А. Груцу ў 1971 годзе прысуджана Дзяржаўная прэмія СССР.

Супрацоўнікі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, калегі-вучоныя, студэнты і настаўнікі многіх пакаленняў віншуюць шаноўнага Аляксея Пятровіча з 90-гадовым юбілеем і жадаюць яму моцнага здароўя, здзяйснення ўсіх планаў і задум.

Мікалай КРЫЎКО

Мікалай Крыўко. Роднай мове аддадзены